

aan sluiten bij de en wil door de lichzelf te lokken, lief nu. Maar de uren", nog groeien, door van de ag der bereikbaar, erkzaamheid zijn nheid. Elk nieuw a gehoorzaamheid erst werd, tot de toen het voorlij e dieren, en dien moment van een zich laten gaan het ook een onge a, voorportaal van i weer riep, week xieve tocht ving dem.

3 niet eens de ge zonder dat alzo f-bepaling, tot het oost van Christus en touwen spande i het schema de , hoeveel te mee in, gij die belijdt alsformulier: in dagelijks strijdes den, uw den gro

chriftgegevens bij at toeliet, dan ma bepalen onze hou pmerkingen willen

ren door de nau ij wordt meer als el mensch erkend in en kinderen, die is hier wat los enen tijd nog niet nog een „geven root respect voor eente haar spreek k, aan het eind geens: hebt U den fen, buiten de kin gesticht (van het ten onrechte, zeg h altijd weer over ingen, ook van de cese bedient zich ; juist de naieve een „training of ranciscus!). Neem immers geen coe e loesgeslagen re n. Christus vraagt gij mij lief? Den r een woord voor t de naieve liefdes een woord, waar stelijk zich zegt e reflexie burgerrecht et scheidt, en wa dat zullen wij niet

echt zonder gelijk e. Het is onnoodig, aken tusschen den h, die door cul n „samengesteld kan goed zijn; de Gods schept trou nd van de bekeet hetisch als au d is goed, m d el ben, en vraagt in ist door den chr n zijn werken wil lag 17). De was t zich niet in te scheiden kon van ing, ziels-vorming on ongehoorzaam en oogenblik het en subject en ob Gron. 1928, 398

naar ons eigen traag, of egocentrisch, believe, te beperken. Wie geeft ons het recht, het oog te sluiten voor iets, dat in de wereld Gods is; of, om (geestelijk gesproken) alleen die stralen van zijn zonlicht op ons te laten inwerken, die onze bedorven, eenzijdige smaak, zoo mooi vindt? Slechts alle stralen samen, die in het spectrum vereenigd zijn, geven de zon weer naar Gods maaksel. Dat is ook waar van het openbaringslicht. Van de zon der genade. Reflexie heeft het zonne-spectrum ontleed in zijn verschillende kleuren; reflexie ook bedient zich soms van één enkele straal van het licht (de violette straal b.v.). Maar dat mag nooit als levensregel, laat staan, als paradijsweelde, worden aangemerkt. Het kan soms zijn tot genezing, ook geestelijk (om b.v. eenzijdigheden te corrigeren), maar — dan is ook alle naïviteit zoek gemaakt, en wordt een poging gewaagd, die bedoelt, ontvankelijk te maken voor het volle licht. De naïviteit zelf echter verlegt het accent van de aanschouwing tot de genieting, de beleving, de zelf-uitstorting. Dus heeft ze twee cardinale fouten begaan als ze zich tenminste handhaven wil: ten eerste, dat de 3 ambten van den christen-mensch (profeet, priester, koning) gescheiden worden; ten tweede, dat ze in de bediening van het ambt der geloovigen de ontvangst wel wil (ongecontroleerd), de ontvangst n.l. van Gods gaven (zoo als een bloem zich openstelt voor de zon), maar niet toe komt tot de daarop reagerende bewuste daad. Ze geeft God niet terug, wat Hij eerst ons gaf. Ze leeft uit de „Gabe“, het voorrecht, en laat na de „Aufgabe“, de roeping. Toch zijn die twee steeds één. Daarbij heeft ze ook een fout begaan in de verhouding tusschen object en subject. Ze trekt haar actief waken en bidden en liefde vol begeeren van het object (God, de wereld, de bijzondere en de algemeene genade en openbaring) terug, om zich als subject te presenteren aan den als aanwezig en belangstellend onderstellenden onbekenden God. Die wordt straks natuurlijk — als dat door-werkt — de onbekende af-god, het idool. Ze zou, als toestand voortdurend, begonnen het objectieve bestaan te verwaagen en te verwarren, want „het naïeve denken komt licht er toe, het teeken met de beteekende zaak te verwisselen“⁴), en vernuft tenslotte objecten voor objecten⁵).

3. Het leven zelf corrigeert trouwens reeds zijn eigen roep om naïviteit. Hoe komt het anders, dat het woord „naïef“ wel aardig en mooi klinkt, zoolang het op zichzelf staat, maar dadelijk een bedenkelijken bijmaak krijgt, wanneer het in een bepaalde samenstelling gebruikt wordt? „Naïef realisme“, daarvan spreekt men doorgaans, om de aanwezigheid van duidelijk aangegeven disticties te ontkennen. Het „naïeve wereldbeeld“ ontleedt de „eerste beginselen“ der wereld aan de kennis, en — aan de openbaringswerkzaamheid Gods. En de „naïef-mythologische eeuwigheids-gedachte“ werd nog onlangs omschreven als zulk eene, waarbij „men de eeuwigheid opvat als een verlenging van den tijd naar voren en naar achteren“⁶). Maar daarmee is voor een gereformeerde haar vormis tegelijk gevold, want zulk een voorstelling van het begrip „eeuwigheid“ is in strijd met de gereformeerde filosofie en dogmatiek. Daarom heeft de studeerkamer van den denker, die het woord „naïef“ niet anders dan als schadepost voor zich erkennen kan — (ondanks de bewering⁷), dat het naïeve wereldbeeld de waarheid meer nabij komt, dan het mechanisch-quantitatieve, een tegenstelling, die niet deugt). Ik herhaal: daarom heeft de studeerkamer van den denker, den dichter, mysticus, bidder, die zich ophoudt in de kamer zijner „ziels-eenzaame meditatieën“, gewaarschuwd voor dat woord. En het is een ongeluk, als die twee kamers niet met elkaar in verbinding staan, en als de eene bewoner niet van den anderen leeren wil, „de Heere heeft ze beiden gemaakt“.

4. In het godsdienstig leven keert de naïviteit, indien zij ooit wordt gescheiden van, of gesteld tegenover, de reflexie, en wat vooris als haar rigand voorgesteld wordt, altijd op den weg der

voortschrijdende openbaring en genade terug; ze slaat op Gods wegen achteruit. Voorzover men spreken kan van een ontwikkeling in de geschiedenis der openbaring keert de naïviteit terug tot het overwonnen Oudtestamentisch standpunt van vroeger, toen God (volgens gereformeerd inzicht) nog een nauwen samenhang wilde tusschen den religieuzen mensch enerzijds, en het „milieu“, waarin hij leefde, de natuur, die hem voedde en onderrichtte, de symbolen, die zijn geest moeten instrueeren anderzijds, en dezen samenhang voor een tijd liet bestaan. Want God heeft de openbaringsgeschiedenis verder gebracht, door het lichamelijke oog (natuur, schaduw, symbool, teeken) al minder, en het geestelijk oog al meer te doen te geven, en het rechtstreeks te vullen en te verzadigen met zijn heil. Terugkeer tot de naïviteit is daarom den Pinksterwagen des Geestes en des N. T. terug wentelen tot zijn oudtestamentische, thans door God verlaten, wegen. Onder Israël had (ook wegens den samenhang tusschen naïviteit en natuurleven⁸) de naïviteit in het godsdienstige meer recht dan tegenwoordig; niet, vanwege den beweerden rijkdom der naïviteit, doch vanwege de wezenlijke onvolkomenheid, tot op Christus, van Israëls openbaringsleven. — En wat het persoonlijk geestelijk leven betreft, ook daarin is altijd, als 'goed is, ontwikkeling. Terugkeer tot de naïviteit, opzettelijke verheerlijking daarvan, voert het christelijk leven terug tot het (te verlaten) eudaemonistisch element in het gebed. De geestelijke mensch moet almeer eigen genieting ondergeschikt maken aan de verheerlijking van God; de naïeve houding evenwel geniet meer, dan dat ze liturgisch dient, met engelen, zaligen, met al de zangers van Gezang I (Te Deum).

5. Daarom kan een eenzijdige naïeve houding, die ten koste van de reflexieve zou willen bestaan, nooit anders zijn dan: of een zwakke begin-phase van geestelijk leven (in de kerk of individueel in het hart), die overwonnen moet worden door de sterkere inwerking van den Geest der profetie, der strijdvoering, en der priesterlijke liturgie, of een zondig terugslaan, een miskenning van Gods gaven, een weigering van Zijn voortschrijdend werk ter evolutie van wat Hij schiep in natuur of genade. Op zulk een anti-reflexieve houding vallen alle vonnissen, die in vorige artikelen reeds ter sprake kwamen, en die thans niet nader worden ontleed of herhaald. In het kort zijn het deze aanklachten: egocentrisch leven, inplaats van theocentrisch; nalaten van het zelf-onderzoek; zonder controle naast deugd ook schande, zonde, God als levensoffer aanbieden; de „armen van geest“ gelijk de Schrift ze teekent, karikaturiseeren door zoowel eigen armoede, als Gods rijkdom te vervagen, en in plaats van het bewuste gebed, dat om genade schreit, al te gemeenzaam rekenen op gratie van God.

6. In de naïviteit ligt dan ook geen positieve eerlijkheid, maar alleen afwezigheid van oneerlijkheid. Afwezigheid van ondeugd is geen deugd. De eerlijkheid voor God wordt door strijd verkregen; de reflexie etc. werkt ze niet tegen, maar is zelf voorwaarde daarvoor.

7. In den volmaakten mensch — Christus, den hemelmensch — is volkomen harmonie tusschen alle verhoudingen, in- en uitwendig, en tusschen alle functies van ziel en geest. Daarom mag in den hemel de mensch naïef zich openbaren, omdat de bewuste aandacht, enz. daardoor ginds nooit meer geschaad wordt. DAAR is de naïviteit een rust-stand in den rythmischen levensgang der zaligheid; een „rust“, die het „werk“ evenwel niet breekt, maar ermee samengaat.

8. Hieruit volgt, dat bij wassend geestelijk leven, bij sterker openbaar wordende genade de naïeve genieting, en uitstorting der ziel voor God, wel waarlijk schoon en goed KAN zijn. Zij is dat dan evenwel niet omdat er naïviteit is, maar omdat EN VOORZOVER geest en ziel van genade zijn vervuld. Voor zichzelf heeft evenwel de geestelijke mensch daarin dan ook geen „getuigenis“, dat hij Gods behaagt⁹. Dit zal hij alleen kunnen weten uit de bewuste onderzoeking van zijn leven voor God, met het antwoord op de vraag, of zijn werken zijn „uit het geloof, naar de wet Gods, Hem ter eere“. Hij zal zichzelf niet

vertrouwen, en daarom nooit naïef, zich aan zichzelf overgeven durven; hij zal zich alleen aan God durven overgeven. Dit is ook een rust-stand, maar slechts de „arbeiders“ bij God komen erin.

Wil men mythologische beelden, welnu, laat Prometheus en Iphigenia (zie art. 1) geen tegenstellingen zijn, want desnoods mogen ze trouwen. Wil men een bijbelsch beeld: Maria en Martha moeten elkaar niet aanklagen, maar aanvullen. Het is dwaas, dat iemand, die weet, dat gedichten in strofe-vorm, en drama's in akten, en kristallen in vlakken en hoeken gegeven worden, en fuga's in takten, dat dus de opzettelijkheid, het mozaïekwerk, de eenheid kan hebben, en tenslotte veronderstellen, en omgekeerd, de in zichzelf gekeerde Maria van de naar buiten werkende Martha scheiden wil¹⁰.

* * *

Tenslotte: wat is het toch mooi, gereformeerd te zijn. Wie de Schrift laat spreken, en de belijdenis kent, die zal telkens weer ervaren, wat hier bleek, gereformeerde theologie leeft niet bij de gratie van de filosofie, maar stelt haar eigen vragen; de mystiek is geen zielkunde, maar bouwt uit de Schrift haar eigen zieleleer. De geloofs-wetenschap, de mystieke ervaring, zoo gezien, laat alle ruimte voor psychologische debatten. Over Freud en Rousseau mag de wereld nog strijden, zooveel ze wil; maar de kronkelingen der wetenschap kunnen niet dicteeren de wetten van de gemeenschap der ziel met God, noch haar daarin hinderen.

Verhinderen, noch zelfs ophouden. En wie de gereformeerde theologie maar rustig aan wil hooren, die zal telkens weer bevinden, dat ze niet eenzijdig is en niet de ééne lijn uitwisch, als ze de andere trekt, maar dat ze tegenstellingen verzoent, zonder paradoxaal of irrationeel te worden; ook de tegenstelling tusschen naïviteit en reflexie, eenheid en verdeeldheid. Wat in de kunst verbonden worden kan, het mozaïekwerk en de natuur, zou dat trouwens in een ziel moeten gescheiden zijn?

K. S.

⁹) E. Friedel, Kulturgeschichte der Neuzeit, I. 46-46. Aufl. 1928, München-Böck, 59, II, 396.

UIT DE SCHRIFT.

Levensteeken.

Wij weten, dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben; die (zijnen) broeder niet liefheeft, blijft in den dood.

1 Johannes 3:14.

Ja waarlijk, — broederliefde mag een kenteken van geestelijk leven worden genoemd.

Maar dan moet broederliefde niet verslappen tot algemeene menschenliefde, een wazig gevoel dat tot nog toe op elke proef is bezweken; en evenmin mag ze verlaagd tot eene ziekelijke vooringenomenheid jegens broeders en zusters, met wie men het zoo hartelijk eens is; — doch dan moet broederliefde hier zijn de breede en krachtige, echte en diepe liefde voor den „broeder“. En de broeder is dan de Christen.

Men neme dit „Christen“ in den waren zin, als van een die door het geloof een lidmaat van Christus en alzoo Zijner zalving deelachtig is. En dan moge deze zalving zich op onderscheiden wijze openbaren, — naar den rijkdom der werkingen die zij bevat en naar de gaardheid en de omstandigheden van den mensch die haar omving, — maar de blik der liefde zal het werk van den Geest van Christus onderkennen. En het is op dit heilig levensbeginzel en zijne uitingen, dat deze liefde zich richt. Neen, zij bemint maar niet zonder meer den Christelijken mensch, doch zij bemint het Christelijke in dien mensch, het genadewerk Gods in dien mensch. Zij bemint den broeder, dat is datgene wat dien ander tot kind des Vaders maakte en wat in hem dat kindschap openbaart.

Daarom kan deze broederliefde vol critiek zijn tegenover haar voorwerp. Zij kan heilige, strenge afkeuring hebben voor wat in den broeder niet overeenkomt met zijn kindschap des Vaders. Juist omdat ze liefde is, zal ze ook daarin trouw zijn. Maar volle toewijding, volle goedkeuring en verzorging zal zij hebben voor het nieuwe leven in den broeder of de zuster, voor wat zij onderkent als inwerkingen en vruchten van den Heiligen Geest. Daarover heeft zij zuivere vreugde, daarnaan is zij innerlijk verbonden, daarvoor stort zij haar dank en gebed voor God uit, daarheen richt zij haar liefde.

* * *

Het is dus duidelijk waarom deze broederliefde een kenmerk des geestelijken levens kan heeten. Immers is

⁴) Heymans, zie Eiser, Wileh. d. phil. Begriffs, 4e Aufl. 1928, II, 313.

⁵) Eiser, a. v. Eijk, etc., over Clifford, Pearson.

⁶) Dr. Anders Nygren (hoofst. te Lund, Zweedsch, Religions-ten en Christendom. Uit het Zweedsch, door J. Hengel, G. J. A. Huys' U. M., 2. 1. 108, 109.

⁷) Haerling Individualität in der Natur- und Geisteswelt, 1925.

⁸) Op deze kwestie, die ons onderwerp zeer nauw raakt, ben ik in deze artikelen opzettelijk niet ingegaan; toch wil ik hier even aanduiden, in hoeverre de Geest. theologie er mee te maken krijgt in de openbaringsgeschiedenis.

zij liefde voor het genadewerk Gods; blijdschap en vol-doening over de planting des Geestes. Zij is een zich ruihend huigen over het beeld des Vaders in het kind, om dien Vader dan dankend aan te zien en Hem te prijzen voor het wonder Zijner genade.

En dit nu kan nooit anders geschieden dan door een, die zelf kind van dien Vader werd. Deze liefde is kinder-liefde; ze is — zoo we hier vergelijken mogen — méér dan begeerte naar het heil van den zondaar; ze is liefde voor de eere van God en van Christus. En derhalve wijst zij onmiskenbaar terug naar een hart, dat zelf door genade tot een kinderhart herschapen werd, en in Christus tot God leerde zeggen: Abba, Vader.

Daarom mogen wij ons aan dit kenmerk wel nauwlettend toetsen.

Nauwlettend

Want het gaat hier niet over een lieven Christelijken vriendenkring, waarin wij ons behagelijk gevoelen, en waarin wij elkanders woorden vromelijk toestemmen. En het gaat hier evenmin over een kerkelijken kring, waarin wij behalve door beginselen ook zoo aangenaam door belangen verbonden zijn. Maar het gaat over den broeder; den broeder, — wie hij ook zij, en waar hij ook is: den broeder, zonder meer; den broeder, ook als hij mij in alle andere dingen scherp tegengestemd treedt; den broeder, ook als ik zijn houding en opvattingen menigmaal veroordeelen moet. Dan hem nog in zijn kindschap van mijn Vader waardeeren, dan mij nog over het genadewerk Gods in hem verheugen, en hem dat ook laten gevoelen, — ziedaar een kenmerk des geestelijken levens.

Daarom is deze broederliefde katholiek. Zij behoort tot de heilige, algemeene, Christelijke Kerk. Ze is eene der schatten, die wij in dezen tijd van verdeeldheid en krakeel biddend hebben te bewaren en gebruiken. Niet om elkaars misvattingen te ontzien, maar om deze aldus te bestraffen, dat ook de heilige liefde daarin uitkomt.

Deze broederliefde is een der diepste en wezenlijkste teekenen des nieuwen levens. Menigmaal wordt ze, als al te licht-hanteerbaar, verdacht van oppervlakkigheid, en luivert men haar als kenmerk van genade aan te leggen. Maar zoo ze in haar ware beteekenis doorzien wordt, als de band, die, bij het wegvallen van allerlei andere gemeenschap, de eeuwige eenheid zal uitmaken dergenen die van Christus zijn, — dan mag ze volkomen vertrouwd worden.

Dan kan ze ook vertroosten.

Vertrouwen vele eenvoudige zielen, die zichzelf zoo zwak bevinden in allerlei geestelijke uitingen waarvan zij hooren bij anderen, maar bij wie eene ongemeene liefde leeft voor de kinderen Gods, niet omdat ze hen zulke aangename menschen vinden, maar wijl ze eene innerlijke en heilig-verhengende betrekking gevoelen op het genadewerk Gods in Zijn volk, en zij het zoo gaarne in praktijk brengen: „Ik ben een gezet van allen, die U vreezen, en van hen, die Uwe bevelen onderhouden”.

Zij mogen weten, dat zij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl zij de broeders liefhebben.

U.

v. A.

P. S. In het vorig stukje stond aan het slot abusievelijk „vaagheid der diepte”; dit moest zijn „hangheid der diepte”.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur

door

W. M. LE COINTRE

XVIII

Wij kunnen ook in dit deel van ons overzicht niet veel anders doen, dan maar een enkel voorbeeld geven. Maar, naar het mij voorkomt, mag daarbij toch niet ontbreken het werk van de vrouw, die een, om meer dan één reden, zoo unieke plaats inneemt en blijft behouden in de wereld-literatuur van beteekenis, nl. de overbekende Zweedsche schrijfster, die in haar laatst-vertaalde werk „Anna Svärd” den Doctorstitel vóór haar naam kon plaatsen, haar honoris causa verleend, Selma Lagerlöf, in ons land vooral geïntroduceerd door de voortreffelijke vertaling van vele harer werken door Margaretha Meijboom. Het is nu niet de gelegenheid breder te handelen van deze merkwaardige figuur, die door haar „Gösta Berling” van een eenvoudig onderwijzeres een, verrassend- snel, wereldberoemd schrijfster werd, wie ook de Nobel-prijs als vanzelfsprekend in het jaar 1909 ten deel viel. Trouwens, op den 20sten November van het jaar 1928 is, naar aanleiding van haar 70sten verjaardag, hare zeer eigen-aardige positie en beteekenis in de literaire wereld, in onze dagen een zoo-veelszins wrang beeld opleverend, in den breede geschiedt, terecht kon iemand in die dagen schrijven: „Haar rijk oeuvre is een oase in de woestijn der pessimistische, sociale, ontleedend-psychologische (hoe vaak is het niet pathologische) op-de-spits-gedreven egocentrische schrijverij, die onder den destructieven invloed van Schopenhauer en Nietzsche, de heilige vlam der vreugde in Europa dreigde te dooven.”

Welnu, ook Selma Lagerlöf heeft zich in haar werken uitgesproken over Jezus, maar doet ook dat weer op een geheel eigene wijze. Een breed-uitgewerkte, zelfstandige visie op den Christus moet ge bij haar niet zoeken. Als wij zoeken gaan naar een beeld van Jezus, is het resultaat min of meer teleurstellend.

Wat hare romans aangaat, kan verwezen naar het bekende, tweedeelige werk, dat de schrijfster mee terug-bracht van een reis naar Palestina: „Jeruzalem”, waar

KERKELIJK LEVEN.

— Verkeerde wisselstand. VIII.

Inzover Dr v. d. Vaart Smit zich op Calvijn beroept is de stand der kwestie deze:

1o. Calvijn kent volgens Dr v. d. V. S. geen bijzondere sacramentele genade.

2o. Calvijn leert volgens hem, dat er zonder persoonlijk geloofsaanvaarding, alzo zonder daadlijk geloof, geen sacrament bestaat.

3o. Calvijn zou de meening zijn toegedamd, dat de doopgenade in de eerste plaats bij den doop van het kind aan de ouders wordt geschonken.

4o. Het kind zou eerst deel krijgen aan de doopgenade, als het tot zijn verstand is gekomen.

5o. Dr v. d. V. S. ziet daarbij af van de ons verborgen inwerking Gods op de ziel van het kind, omdat, gelijk uit de strekking van zijn betoog blijkt, deze inwerking, zoo ze bestaat, in geen geval als sacramentele genade kan worden opgevat.

Bij den doop van een kind staat het naar deze voorstelling alzo:

1o. het kind ontvangt alleen het uitwendig doopteken, maar niet de doopgenade;

2o. de ouders ontvangen niet het uitwendig doopteken, maar wel de doopgenade.

Uit de aangevoerde citaten bleek reeds, hoe onjuist dit beroep op Calvijn is.

Niet alleen in verband met de besnijdenis, maar ook bij het argument, dat ontleend wordt aan den bekenden tekst „Laat af van de kinderkens en verhindert hen niet tot Mij te komen; want hunner is het koninkrijk der hemelen” (Matth. 19:14) beroept Calvijn, dat de kinderen het teken moeten ontvangen, omdat zij de beteekende zaak hebben.

Hij protesteert er tegen, dat Christus hier over ouders kinderen zou spreken. In het Grieksch, zoo zegt hij, worden ze geheel „brophé en paidia, door welke woorden de Grieken zoodanige kinderkens bedoelen, die aan hunne moeders borsten hangen”. (IV. 16. 7.)

Hij legt er bijzondere nadruk op, dat aan die kinderen „het koninkrijk der hemelen toekomt”. Zij hebben recht op den doop als „het teken van onze gemeenschap en makerschap met Christus” (symbolum nostrae cum Christo communione ac societatis). Door het teken ontvangen zij toegang tot de kerk, „opdat ze daarin ontvangen zijnde met de erigenamen des hemelschen koninkrijks mochten geteld en aangeschreven worden”. Hij versiert hen met Zijn gaven (anienis ornat), daarom moeten zij worden gedoopt. Hij verklaart in den doop, dat zij de Zijnen zijn (suos esse) en door Hem geheiligt worden (a se sanctificari).

Het ontvangen van de „beteekende zaak” maakt hij ook hier met geen enkel woord afhankelijk van een subjektieve geloofsaanvaarding op later leeftijd.

En wat nog opmerkelijker is: indien hij ook maar enigszins het gevoelen ware toegedaan, dat niet de kinderen, maar de ouders bij den doop van het kind de „beteekende zaak” ontvangen, dan had hij deze gelegenheid niet kunnen laten voorbijgaan om er op te wijzen. Hoe zou het voor de hand hebben gelegen om te redeneren: die kinderen worden door hun ouders tot Christus gebracht, Christus omhelsde en zegende die kleinen, maar ze begrepen er nog niets van, voor hen had Zijn daad op dat oogenblik nog

van het eerste deel speelt in Dalecarlie, het tweede in het Heilige Land.”) het spannende verhaal van de „erwekte” Dalecarliërs hooren, die trekken gaan naar het Heilige Land. Tot tweemaal toe keert in dit groote werk het Heilands-motief weer. Den eersten keer in het hoofdstuk, gewijd aan „Gertrud”, de schoolmeestersdochter, die vol is van hatelijke gedachten, nadat ze gehoord heeft, dat de man, met wien ze gedacht had voor het leven gelukkig te zullen zijn, haar ontrouw geworden is en zichzelf verkocht heeft aan een ander, om zoodoende te kunnen blijven op de oude familie-hoeve. In haar verdriet heeft ze vreeselijk te strijden tegen ontzettende wraakgedachten. Ze geraakt in een overspannen, half-wakenden, half-droomenden toestand, waarin ze zelf vreesd nog gek te zullen worden. Als ze op een middag uit gaat om te melken, herkent ze dezelfde omgeving, die ze in één van haar benauwende dromen gezien had. Er worden dan in haar ziel wonderlijke gedachten wakker. „Als ik nu eens wraak op Ingmar nam? Zou die angst dan misschien weggaan, zou ik dan misschien niet gek worden? Zou het prettig zijn Ingmar te laten lijden wat ik geleden heb?” Opeens herkent ze de plaats, waar ze is. „De beek heette het Zwarte Water, en men vertelde er zonderlinge dingen van. 't Was meer dan eens gebeurd dat menschen wonderlijk „ziende” werden, op 't oogenblik, dat zij over de beek gingen. Een jongen, die er over gegaan was, had een bruidstoet gezien, die juist naar de kerk trok, beneden in 't dorp, en een kolenbrander had een koning gezien, die met zijn kroon op 't hoofd en den scepter in de hand naar zijn woning reed.

Gertrud voelde haar hart kloppen tot boven in den hals. „God beware me, wat zal ik zien?” zuchtte zij.

Ze kwam bijna in verzoeking terug te keeren.

„Maar ik moet dien kant uit,” klaagde zij. „Ik moet immers dien kant uit om mijn koeien terug te krijgen.”

„Ach Heer!” had zij en vouwde de handen in haar angst, „laat mij niets liefs of slechts zien. Leid mij niet in zware verzoeking.”

Ze was er zoo zeker van, dat ze iets zien zou, dat ze nauwelijks over de platte steenen durfde loopen, die over de beek lofden.

Toen ze midden in de beek stond, zag ze aan de overzij in de diepte van 't bosch zich iets bewegen. Maar het was geen bruidstoet, maar een eenzaam man, die lang-

geen beteekenis, maar Hij deed het in de eerste plaats om de ouders, want die kregen deel aan de „beteekende zaak”. Maar... op dat alles maakt Calvijn zelfs geen toespeling.

Hieruit volgt:

1o. de kinderen moeten volgens Calvijn het teken ontvangen omdat zij de „beteekende zaak” deelachtig zijn;

2o. het beding van subjektieve geloofsaanvaarding voor het ontvangen van de „beteekende zaak” is hier door uitgesloten;

3o. de gedachte, dat de ouders bij den doop van hun kind mee den doop ontvangen, rijst zelfs hier niet bij hem op.

Om ons onderzoek niet te breefvoertig te doen zijn, maken wij thans een grooten sprong, hoewel ook in die gedeelten, welke wij over slaan, uitspraken voorkomen, die doen zien, dat Dr v. d. V. S. geen enkelen grond aan Calvijn kan ontleenen, maar dat Calvijn juist door loopen tegen zijn opvatting getuigt.

Wij willen nu de passage citeeren, waar hij het in het bijzonder heeft over de wedergeboorte der jonge kinderen.

Tegenover tegenstanders houdt hij vol: „Christus gebodt daarentegen, dat men de kinderkens tot Hem zal brengen. Waarom dat? Omdat Hij het leven is. Zoo maakt Hij dan de kinderen Zichzelfen deelachtig, op dat Hij die mocht levendig maken”. (IV. 16. 17.)

Hier omschrijft hij dus de beteekende zaak als „Zich zelf deelachtig maken”, „levendig maken”.

Die beteekende zaak betreft hier weer de kinderen.

Daaraan verbindt hij echter een vraag. „Maar hoe worden de jonge kinderkens, zeggen ze, wedergeboren, die geen kennis hebben van goed noch kwaad? Wij antwoorden, dat het werk Gods, ofschoon wij het niet kunnen begrijpen, evenwel zijn voortgang heeft. Voorts dat de jonge kinderen, die zalig te maken zijn (gelijk er voorwaar uit dien ouderdom sommigen behouden worden) voorheen van den Heere worden weder geboren, dat is klaar en zeker. Want, indien ze hun aangeboren verdoornheid uit des moeders lijf met zich brengen, zoo moeten ze daarvan gereinigd worden, eer ze in Gods rijk worden toegelaten; in hetwelk niemand van die der heiligt of onrein zijn, ingaat. In dien ze zondars geboren worden, gelijk David en Paulus getuigen, zoo blijven ze in Gods haat en ongenade, of zij moeten gerechtvaardigd worden. En wat zoeken wij verder, terwijl de rechter zelf openlijk verklaart, dat geen anderen tot het hemelsche leven kunnen ingaan, dan die wedergeboren zijn? En opdat Hij de zoodanige tegensprekers bedwingen zou, zoo heeft Hij in Johannes den Dooper, welken Hij in des moeders buik geheiligt heeft, een proefstuk vertoond, wat Hij vermocht in de anderen. Zij doen ook met de uitvlucht, waarmede zij alhier spelen, gansch geen voordeel, zeggende, dat dit maar eenmaal is geschied; waarom dan terstond niet volgt, dat de Heere alzo doorgaans met de jonge kinderen pleegt te handelen. Want wij redokavelen ook alzo niet. Maar hebben alleen voor aan te toonen, dat Gods kracht door hen ten onrechte en ter kwader trouw beperkt wordt binnen die engten, waarin die zich niet laat insluiten.” (IV. 16. 17.)

Om dit citaat recht te verstaan dient er bij te wor-

zaam de vlakte oplep. Hij was lang en jong en droeg een versleten zwart kled. Hij had een lang, bijzonder mooi gezicht, 't hoofd was onbedekt en lange, donkere lokken hingen hem tot op de schouders.

De vreemde man kwam recht op Gertrud af. Zijn oogen waren licht en straalend, alsof er licht van uitging en toen hij haar aanzag, begreep zij, dat hij al haar verdriet wist. En zij zag, hoe hij medelijden met haar had, die door angst voor kleine, aardse zaken bezocht werd, en wier ziel besmet was door wraakzucht, en met de distels en giftige kruiden van de smart bezaid.

Hoe meer hij Gertrud naderde, des te meer werd haar geheele wezen overstromd met steeds toenemenden vrede en zaligheid, en stille, zonnige rust. En toen hij haar voorbij was gegaan, was er geen smart of bitterheid meer in haar, maar alle boosheid verdween als een ziekte, die genezen is en liet gezondheid en kracht achter. Gertrud stond daar lang stil. 't Gezicht ging voorbij, maar zij bleef staan als in een droom van zaligheid. Toen ze eindelijk rondkeek, was alles verdwenen, maar de indruk van wat zij gezien had verdween niet. Ze vouwde de handen en hief ze in vervoering omhoog. „Ik heb Jezus gezien”, riep ze met innige verrukking. „Ik heb Jezus gezien. Hij heeft mijn smart weggenomen. Hem heb ik lief. Nu kan ik niemand anders in deze wereld liefhebben.”

De bekommelingen des levens verdwenen in 't niet. Ze waren zoo oneindig klein. En de lange jaren van haar leven schenen maar een kort poosje. En alle aardse geluk schenen zoo arm, zoo troebel, zoo onbeduidend.

Op 't zelfde oogenblik wist Gertrud hoe zij haar leven moest inrichten.

Opdat ze niet meer in dien vreeselijken angst zou ver-zinken, en opdat ze niet meer verlikt zou worden tot kwaad en tot wraak, zou ze uit deze strek weggaan. Ze zou met de Heilgumianen naar Jeruzalem trekken.

Die gedachte was bij haar wakker geworden toen Jezus haar voorbijging. Zij geloofde, dat die van hem gekomen was. Zij had het in zijn oogen gezien.”

Op den trouwdag van Ingmar, die haar verliet, zocht ze één- en andermaal hem te spreken, wat haar eindelijk des avonds gelukt. Ze komt hem dan zeggen, dat ze weggaat om nooit meer terug te komen en belijdt hem dan: „Ingmar, ik denk, dat je je nog wel herinnert, dat ik vijf jaar geleden van plan was me bij de Heilgumianen aan-

den aangeteek-

woonlijk in.

Gebruikt de

de inplanting

beginsel

hael het we

Stellig is

kinderen der

den Heere i

alleen met i

ugd, maar d

hen is uitge

Want in c

roin is

Het spreke

geloovigen,

aangenomen.

Het nieuw

ring en voo

Calvijn wil

gaat te bew.

de „beteeker

Van welke

n, wil hij i

Maar dat

Hij brengt

Want hij i

van Zijn eer

Hij uit elken

renen zou

Hieruit zi

strekt ni

En hij vet

allevolmaak

ten, waarm

Hij ons ook

kinderlijke h

making. Hoe

twijfel, dat

wordt wegge

geboren wo

Houdt me

volstrekt ni

stervende ki

wat God in

deze citaten

Saunnegeva

als zou v

kende za

ding noo

minsten

„praak v

Doch Cal

Hei is ei

jonge kinde

Men leze

gehoor, en

hoors nog i

God te ken

wetenschap

zijn. Doch

bij het gel

alleenlijk de

te sluiten; i

maar ik na

daarin had

alles over n

werd ik ver

daad maar

haar bejaan

hard is: „M

terwijl ze de

mij immer

innig en vor

In het tw

ook door

Jezus-beeld

wisch”, zij

de wijs.

„Op een a

straten van

langen, ten

voor haar v

hem was, n

„t Kwam toe

om aan te d

was; man

straat vinds

niet geschor

andere oost

meer liet ha

Gertrud is

te hopen, d

kon. Toen k

diep, kuste

De in 't z

en zag den

en zoo werd

Gertrud v

Zij bleef c

haar hart.

„Maar da

dien ik bij e

De man

trachtte he

straat in,

Toen keer